

A trianoni békediktátum kényszerű aláírásának századik évfordulóján a magyar közönség – legyenek annak tagjai a jelenlegi országhatárokon belül avagy kívül, az elcsatolt területeken avagy az önként/kényszerből választott új hazájukban – szomorúan emlékezett/émlékezik a magyarság 1920 utáni történelmét meghatározó módon befolyásoló döntésre. Arra a döntésre, amelynek igazságos voltát nehezen lehetne igazolni, és amely el- és szétválasztott országrészeket, kisebb régiókat és nem egy esetben családokat is.

Ennek az egykori döntésnek máig ható következményeit tapasztalhatjuk napjainkban is, függetlenül attól, hogy mennyire „légiesültek el” az országok határai az Európai Unión belül, és mennyire igaz az az állítás, miszerint teljes a szellemi szabadság. Mert mennyire teljes az, ha folyamatosan meg kell küzdeni az anyanyelv szabad használatáért, az iskolában, a közigazgatásban, az igazságszolgáltatás különböző területein? Mennyire nehéz egyben- és fenntartani egy közösséget, ha nincs anyanyelvű felsőoktatás, ha az elemi iskolák és középiskolák száma csökken, a tanulni vágyókat különböző ígérettel és módszerekkel igyekeznek a többségi nemzet nyelvén oktató intézményekbe irányítani, ha eltűnnek a magyar nyelvű színházak, irodalmi kávéházak és így tovább? Pedig lényeges, hogy: „Ne hagyjátok a templomot, / A templomot s az iskolát!” [Reményik Sándor (Kolozsvár, 1890. – Kolozsvár, 1941.), *Templom és iskola*, 1925.]

A *Somogy* 2020. évi 4. – a fentebb megfogalmazott gondolatok jegyében szerkesztett – számában arról olvashatnak az érdeklődők, hogy Trianonnak milyen hatása volt a magyar kultúrára, az oktatásra, a színházi életre, valamint arról, mely egykori elképzelések és remények adhattak volna más irányt mindannak, ami történt.

Trianonban nem csak az egykori Magyar Királyság területének mintegy kétharmada – a közjogi értelemben önálló Horvátország nélkül – és magát magyarnak valló lakóinak egyharmada került idegen fennhatóság alá, de az elcsatolt területeken maradtaktól is igyekeztek elvenni (amire sajnos ma is akad példa) – a templomot és az iskolát. A templom alatt természetesen nem csak a különböző egyházak „Isten házait” érthetjük, hanem a magyar szónak helyet adó olyan szentélyeket, mint az egyetemek, a jog- és egyéb akadémiák, a színházak, az olvasókörök és a közterek.

Közterek, amelyekről eltűntek – pontosabban eltűntették – mindazon alkotások, amelyek a „magyar impériumot” jelképezték. Szobrok, emléktáblák és nem egy esetben sírok is áldozatul estek.

A kárpát-medencei, több mint ezer esztendő magyar múlt eltüntetése azonban nem járt sikerrel, de hogy mi mindent eredményezett az elmúlt száz esztendő e téren is, az kiderülhet a most közreadott írásokból, amelyek természetesen csak amolyan „szomorú ízelítőt” adhatnak Önöknek a történeletről, kedves Olvasóink, nem pedig válaszokat a bennünk megfogalmazódó kérdésekre. Magam úgy vélem, hogy ez a „szomorú ízelítő”, amelyet a szerkesztők és a szerzők az Önök „képzeletbeli asztalára” letettek, hiteles és valós. Az „étlap” természetesen sokkal bővebb lehetne... gazdaság, politika, hadügyi és egyházi kérdések...

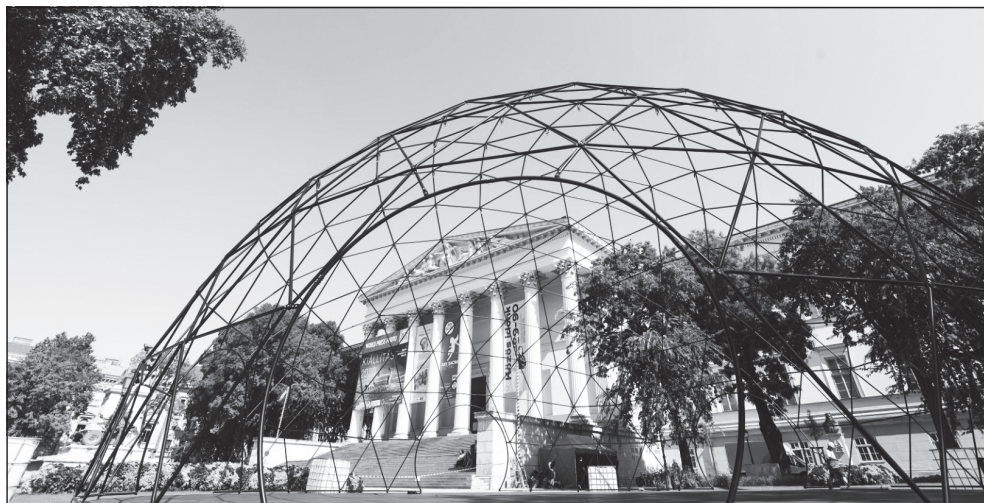
Talán majd egyszer ezekre is sort kerít(het) a *Somogy* folyóirat, még akkor is, ha Somogyországot a területi csonkítás nem érintette, de annak polgárai közlől (is) láthatták, érzékelhették a történéseket. Ezek pedig beleivódtak nemzedékek hosszú sorába és átplántáltattak/átplántattnak a következő nemzedékek tagjaira is.

Mert a megváltoztathatatlanak tűnőt sem szabad elfeledni. Ahogy egykoron a kiváló költő, Juhász Gyula (Szeged, 1883. – Szeged, 1937.) *Trianon* című versében 1927-ben írta: „Nem kell beszélni róla sohasem, / De mindig, mindig gondoljunk reá.”

Mégis, gondoljunk rá, és beszéljünk, írjunk is róla! Könnyebb lesz ettől a lelkünknek, és talán megértjük majd, hogy egykoron a magyar társadalom szinte minden tagja – vagyoni helyzetre, társadalmi állásra, felekezeti hovatartozásra való tekintet nélkül – miért értett egy dologban egyet. Ami nem volt más, mint Trianon el nem fogadása és az általa okozott fájdalom továbbadása, azért is, hogy mi – az utódok és majd a mi utódaink – soha ne felejtünk, és ne feledkezzünk meg azokról, akik hozzánk tartoznak. Akik a mieink, akikkel a nyelvünk, a kultúránk és a közös múltunk ma is egybeköt, amelyet Trianon sem választhatott el és szét egykoron, és ma sem választhat el és szét bennünket semmi sem!

Szakály Sándor,

A BERZSENYI DÁNIEL IRODALMI
ÉS MŰVÉSZETI TÁRSASÁG ELNÖKE

Szenvedő szerkezet – egyedülálló kiállítás készül – az épülő óriásgömb a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében (Merkl Ákos felvétele)